ISSN 2067-5682 Volume 16, Number 1-2/2024

ALEXANDRU IOAN CUZA SI COMISIA CENTRALĂ DE LA FOCȘANI

C-dor prof.univ.dr. Jipa ROTARU*

DOI **10.56082/annalsarscihist.2024.1-2.81**

Comemorarea a două sute de ani de la naşterea lui Alexandru Ioan Cuza se constituie într-un fericit prilej de rememorare a marilor transformări modernizatoare ale statului românesc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, unirea Principatelor extracarpatice Moldova și Muntenia sub bagheta și autoritatea domnitorului ” unirii celei mici”, constituind debutul eforturilor românești pentru restructurarea din temelii a societății, desăvârșirea unității depline și realizarea statului național unitar.

La un asemenea moment comemorativ trebuie să ne îndreptăm atenția cu predilecție asupra celui care, născut la 20 martie 1820, la jumătatea secolului al XIX- lea era tânăr, în deplinătatea facultăților fizice și intelectuale și angajat întrutotul alături de elita intelectuală românească la înfăptuirile revoluționare ale anilor 1848-1849. Așadar, Alexandru Ioan Cuza s-a născut la Bârlad, la 20 martie 1820[1] din părinții Ioan și Sultana Cuza, familie de boieri scăpătați apropiată țăranilor. A avut un frate Dumitriu, mort în accident de călărie și o soră Sultana, căsătorită cum prefectul de Roman, Mihai Jora. Studiile elementare le-a urmat până în anul 1931 alături de M. Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Eugen Alcaz, Matei Millo, Alexandru Mavrocordat, de verii săi primari Nicolae, Ioan și Panaite Docan la pensionul lui Victor Cuonin (Cunin) din Iași, apoi, ca aproape toți fiii de boieri de atunci, este trimis pentru continuarea studiilor la Paris unde și-a luat bacalaureatul în litere în decembrie 1835. S-a înscris la Facultatea de Drept pe care nu a terminat-o, revenind în țară la 15 septembrie 1837 s-a înrolat în armată cu gradul de cadet, unde a funcționat până la 8 februarie 1840, când și-a dat demisia. Prin demisie a plecat în 1845 și de la Judecătoria ținutului Covurluiului, deoarece intrase în mişcarea unionistă. Un moment important în viața Domnitorului l-a constituit căsătoria la 30 aprilie 1844 cu Elena Rosetti, fiica postelnicului Iordache și a Ecaterinei Sturdza oficiată la Solești (moșia postelnicului) din județul Vaslui[2].

---

*Full member Academy of Romanian Scientists

[1] Conform celor scrise pe piatra funerară de la Ruginoasa și Calendarul de Gotha pentru că în legătură cu locul și data naștetrii sale mai există și variant Bârlad <A.D.Xenopol> Galați <I.G.Valentineanu> sau Huși <Lucia Borș>, în detaliu la dr. Luminița și Teodora Giurgiu. Despre Alexandru Ioan Cuza Omul,în *Retrăiri istorice în veacul XXI, vol.XIII,* Editura R.Cart, București, 2019, p.62.

[2] Dan Berindei, *Epoca Unirii*, Editura Academiei RSR, București, 1979,p.82

Și apoi vine vremea să se implice direct în lupta unionistă. Anul 1848 marchează participarea sala mișcarea revoluționară de la Iași înăbușită după cum se știe,de domnitorul Mihai Sturdza prin arestarea a 13 lideri printre care se afla și Alexandru Ioan Cuza și tatăl său Ioan Cuza [3]. După informațiile lui N. Iorga, „doisprezece dintre cei arestați au fost aruncați în fundul unui butoi, legați cot la cot și porniți sub escortă spre Galați pentru a fi predați autorităților turcești de la Măcin”[4]. Printre aceștia se afla și viitorul domn, Al. I. Cuza, care fusese rănit la un picior. Elena Cuza, cu sprijinul consulului englez de la Galați, Cumingam, prieten de familie, a reușit, amanetându-și bijuteriile, să cumpere pe marinarii greci care trebuiau să-i însoțească pe revoluționarii moldoveni la Istanbul. Și astfel , la Brăila au fost făcuți scăpați de sub escortă, împreună cu Al. I. Cuza, Alecu Moruzi, Vasile Conta, Lascăr Rosetti, Manolache Costache Epureanu și Zaharia Moldoveanu. Îmbarcați pe un vapor austriac, revoluționarii moldoveni se întâlneau la Giurgiu, în drum spre Baziaș cu Costache Negri, Iancu Alecsandri și Alecu Russo care veneau de la Paris. Cu toții intrară în Ardeal și au luat parte la marea adunare a românilor de la Blaj din 15 mai, fiind apoi obligați să se refugieze în Bucovina datorită persecuțiilor ungurilor, unde au luat parte nemijlocită la mișcarea revoluționară de la Cernăuți fiind cooptați în Comitetul Revoluționar Moldovean. După ce Ioan Cuza,tatăl domnitorului moare de holeră în iulie 1848, Alexandru Ioan Cuza pleacă în Apus (Paris, Viena) și apoi la Constantinopol. La Paris, tânărul Cuza se alătură efervescenței luptei tinerilor studenți români pentru unitate iar în primăvara lui 1849, pe același vapor, cu noul domn al Moldovei numit în baza Convenției ruso-turce de la Balta Liman, Grigore Ghica, revin în țară.Între familiile domnitorului Ghica și Ioan Cuza se leagă o prietenie strânsă ce-i va folosi lui Cuza în viitoarea sa carieră administrativă. A fost numit președinte al Judecătoriei Covurlui (1843-1851). Pentru o foarte scurtă perioadă de timp (februarie - octombrie 1851) a deținut funcția de director al Ministerului de Interne la Iași, pentru ca la 7 iunie 1856 Grigore Alexandru Ghica să-i încredințeze funcția de pârcălab[5] al orașului și portului Galați. Practic, prin această numire Cuza intra în înalta societate, acomodându-se cu repeziciune intrigilor și slăbiciunilor specifice acesteia. Așa se face că odată cu instalarea în principate în anul 1856 a căimăcămiilor potrivit Tratatului de la Paris și numirea în Moldova a caimacamului Teodor Balș, adversar al unirii, acesta îl demite pe Cuza din funcția de pârcălab de Galați, pentru ca Nicolae Vogoride, succesorul lui Balș, deși și acesta adversar al unirii celor două principate, îl numește pe Cuza pârcălab de Covurlui (26 februarie 1857),

[3] Se mai aflau printre cei arestați și maltratați: Manolache Costache Epureanu, Grigore Romalo, Vasile Conta, Dumitru Filipescu, Alecu Moruzi, Dumitru Raducanu Rosetti.

[4] Nicolae Iorga ‚*Comemorarea lui Cuza –Vodă.* Cuvântarea ținută la Ateneul Român în ziua de 2 aprilie 1920, București, Tipografia” Cultul Neamului Românesc”, nr. 12/1920.

[5] Dr. Luminița și dr. Teodora Giurgiu, op. cit. p. 63 (pârcălab = persoană însărcinată cu conducerea unui județ, a unei cetăți cu atribuții militare, administrative și judecătorești).

reintegrându-l totodată și în cadrele armatei cu gradul de sublocotenent de stat major. In timpul căimăcămiei lui Vogoride, de altfel, Cuza va beneficia de o avalanșă de avansări într-un timp record. In numai in 10 zile el va fi înaintat de la gradul de locotenent(24 aprilie) la căpitan (28 aprilie), la maior (3 mai). Prin aceasta Vogoride spera să-i obțină loialitatea. Gurile rele spuneau că ar fi contribuit serios la aceste avansări și nurii Cocuței Vogoride care de dragul lui Cuza făcu un gest ce-l costă pe soțul său tronul - publică corespondența secretă a lui Vogoride cu Poarta, ca răspuns la demisia plină de revoltă contra ilegalităților săvârșite de caimacam și falsificarea alegerilor pentru adunările ad-hoc din Moldova. Pe perioada acestor alegeri Cuza a fost îndepărtat din Galați și mutat în districtul Cahul și Ismail.

Drept consecință a răsunătoarei demisii a pârcălabului de Galați și intensificării activității Comitetului Central al Unirii și comitetelor unioniste locale, puterile garante au decis anularea alegerilor falsificate și reluarea consultărilor electorale, soldate cu victoria categorică a unioniștilor[6].

In celălalt principat românesc, Muntenia, caimacamul numit de Poarta otomană, fostul domn regulamentar Alexandru Ghica, care râvnea la tronul Principatelor Unite, mișcarea unionistă s-a dezvoltat mult mai lesne. Au fost reeditate ziarul *Timpul* și gazeta *Concordia* care își propuneau să unească în lupta pentru unitatea națională toate clasele pe baza unor reforme burgheze moderate și la București s-a constituit un Comitet Central al Unirii sub președinția lui Constantin A. Crețulescu, iar la reședințele județene comitete unioniste[7] care au desfășurat o puternică propagandă în rândul populației provinciei. S-au întețit legăturile cu Comitetul Unirii din Iași iar reprezentanți marcanți ai forțelor progresiste românești, unioniștii, s-au angajat într-o stăruitoare împotrivire față de cei ce nu doreau unirea considerând-o dăunătoare pentru poporul român, în general reprezentanții ultraconservatori ai marii boierimi, așa cum a fost marele logofăt Alecu Balș care pretindea că unirea ascunde în ea un ” viitor necunoscut” [8] și că ”o asemenea unire nu ar produce decât elemente de discordii, lupte, vrăjmășii și neprevăzute amenințătoare intervenții de-a pururi vătămătoare”)[9]. In realitate, Balș se temea că unirea va primejdui privilegiile și predominarea în continuare a clasei conducătoare boierești. Acestuia i-a răspuns prompt marele luptător unionist M. Kogălniceanu , care îi atrăgea atenția că trebuie să se curme odată în Moldova cu nămolul de nenorociri și de abuzuri care formează trista istorie /…/ a sosit timpul ca să fie unită Moldova cu Muntenia”. [10] Mihail Kogălniceanu încheia cu îndemnul: ”Să

---

[6] N.Iorga, op.cit.

[7] Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, *Comisia Centrală de la Focșani 10 mai 1859-12 februarie 1862, Editura Pallas Focșani, 2015,p.24-25.*

[8] Ibidem,p.94.

[9] Dimitrie A.Sturdza, *Insemnătatea divanurilor ad-hoc din Iași și București în Istoria renașterii României, în* Analele Academiei Române, seria II,, tom xxxIv, Memoriile secțiunii istorice, Institututul de arte grafice ”Carol Gobl”, București, 1912,p.353.

[10] Ibidem, p.356-357.

ascultăm, fraților, inima poporului nostru. Să ascultăm glasul și interesul nației noastre care ne strigă neîncetat <Unire și unire>.[11]

Al. I. Cuza va fi din nou ales deputat al orașului Galați, iar caimacamul Vogoride, împăcat cu noua situație, îl va avansa la gradul de colonel, numindu-l ajutor al hatmanului miliției la 12 septembrie 1858, iar căimăcămia de trei (Stefan Catargiu, Vasile Sturdza și Anastase Panu)impusă de puterile europene în octombrie 1858 îl va numi pe Cuza locotenent de hatman, deci comandant al armatei moldovene, demnitate în care l-a găsit momentul alegerilor ca domnitor al Moldovei la 5 ianuarie și apoi Munteniei la 24 ianuarie 1859.

Dubla alegere a colonelului AI. I. Cuza a avut un larg ecou în epocă, atât în Principate cât și în ansamblul European, mai ales la Puterile garante. În acele zile de ianuarie și început de februarie, tânărul demnitar era asaltat de telegrame și mesaje de felicitare din toate colțurile Principatelor dar și din unele țări europene[12]. In plan intern, dubla alegere nu a reprezentat doar un simplu act al Unirii celor două Principate ci a marcat momentul de început al constituirii statului român modern.

După Congresul de Pace de la Paris din 1856 care pune capăt războiului Crimeii, activitatea unionistă capătă noi valențe.

În ambele Principate, sub controlul unei comisii de informare alcătuită din reprezentanți ai puterilor europene, se desfășoară adunările ad-hoc menite să statornicească poziția și doleanțele românilor în legătură cu viitoarea lor organizare. Rezoluțiile elaborate de aceste forumuri naționale , adevărate programe de acțiune a unioniștilor și dezbătute de majoritatea claselor și categoriilor sociale și adoptate aproape cu unanimitatea voturilor exprimate cuprindeau: autonomia, unirea Țării Românești și Moldovei într-un singur stat, prinț străin, ales dintr-o dinastie europeană, guvern constituțional reprezentativ, o singură adunare obștească reprezentativă întemeiată pe o largă bază electorală[13].

Aceste rezoluții au fost înaintate comisarilor europeni care, după ample dezbateri le-au prelucrat într-o convenție devenită în concepția semnatarilor (reprezentanții puterilor garante-n.n.) o adevărată Constituție pentru Principatele Române, stabilind viitorul statut al lor din punct de vedere politic, social,instituțional și administrativ. De fapt, acest document reprezenta expresia intereselor geopolitice și geostrategice ale puterilor europene în zona noastră geografică.

Conform Tratatului de la Paris semnat la 18/30 martie 1856,între 10/22 mai -7/19 august 1858, tot la Paris au fost convocate lucrările Conferinței puterilor europene

[11] Ibidem.
[12] Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, op.cit.p.110-111.
[13] Dan Berindei, op.cit.p.71.

garante[14] cu scopul de a analiza hotărârile adoptate de cele două divanuri ad-hoc și a elabora statutul de organizare a Principatelor. În documentul final, încheiat la conferință, cererea expresă de unire a Moldovei cu Muntenia într-un singur stat nu era satisfăcută, stipulându-se doar formarea unei uniuni a celor două principate sub numele de Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei (art. 1)[15] și recunoașterea deplinei lor autonomii, garantată de cele șapte puteri semnatare. Se menține suzeranitatea Porții Otomane, căreia Moldova trebuie să-i plătească anual un tribut de 1.500.000 de piaștri, iar Țara Românească 2.500.000, Poarta nemaiavând dreptul însă să trimită trupe aici decât în caz de "tulburări" și numai cu acordul colectiv al tuturor puterilor semnatare; dispune de aplicare în principate a tratatelor încheiate de Imperiul Otoman cu alte state *"în tot ce nu va aduce vreo atingere imunității lor";* în fiecare principat conducerea să aparțină unui domn și unei adunări elective; să funcționeze la Focșani o Comisie Centrală cu sarcina de a alcătui proiectele de legi de interes comun, care nu puteau deveni însă legi decât după aprobarea lor de ambele adunări elective; alegerea de către fiecare adunare electivă, cu prezența a 2/3 din deputați, a câte unui domn, pe viață, fiu al unui tată moldovean sau muntean și având un venit financiar de 3.000 de galbeni; să fii îndeplinit 10 ani funcții politice sau să facă parte din Adunare; toată legislația, cu excepția legilor de interes local, trebuia să fie comună ambelor Principate care aveau o singură Înaltă Curte de Justiție și Casație și o organizare identică a armatei care, atunci când se întrunea, comandantul unic era numit alternativ de fiecare dintre domni; o banderolă albastră se adăuga drapelelor tricolore ale celor două armate.

Organizată politic, pe principiul modern european al separației puterilor, se stipula în art. 3, că puterile publice vor fi încredințate în fiecare principat unui domnitor (hospodar - n.n.) și unei Adunări Elective, acționând în spiritul Convenției cu concursul unei Comisii Centrale Comune celor două principate[16].Puterea executivă era asigurată de domnitor iar puterea judecătorească se va exercita de magistrații numiți de acesta și în numele lui.

Cât privește puterea legislativă, în convenție se stipula încă din art.5, că aceasta va fi exercitată, în mod colectiv de către Hospodar, Adunare și Comisia Centrală. Legile, prezentând un interes special pentru fiecare principat,vor fi pregătite de către domnitor și votate de Adunări iar cele prezentând un interes comun pentru ambele principate vor fi pregătite de către Comisia Centrală și supuse votării de către domnitor(art. 6).

Până la urmă, Convenția de la Paris reprezenta un compromis admis de puterile europene protectoare. Ea întărea prescripțiile din Tratatul din 1856 referitoare la Muntenia și Moldova, cuprinzând totodată acele noi stipulații rezultate din constatările comisiilor europene de informare de la Iași și București sau impuse chiar de exprimarea propriilor dorințe ale românilor din cele două principate. Prin cele 50 de articole de

[14] Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, op.cit.p.101-102.
[15] Ibidem,p.100.
[16] Ibidem,p.101.

bază ale sale la care se adaugă 23 de articole cuprinzând stipulațiile electorale preconizate în Convenția de la Paris, crea pentru Principatele Române acele instituții noi menite a asigura dezvoltarea capitalistă a societății românești.

Instituția fundamentală menită a pune în practica legislativă principiile instituționale cuprinse în convenție au fost acea Comisie Centrală de la Focșani și Curtea de Casație stabilită tot în orașul de pe Milcov. Îngrădită în activitatea ei curentă de o anexă la Convenție care cuprindea stipulațiile discriminatorii electorale axate pe menținerea vechiului principiu censitar, la care se adăuga caracterul votului împărțind alegătorii în direcți și indirecți, Comisia Centrală de la Focșani s-a constituit totuși, după părerea noastră, în cel de-al doilea pilon al înfăptuirii unirii principatelor, după acea dublă alegere a domnitorului. Pornind și de la componența comisiei, în care au predominat conservatorii sau ultraconservatorii munteni și moldoveni, vom înțelege mai bine eforturile deosebite pe care le depunea domnul de orientare moderată, așa cum de altfel le cereau și înseși misiunile sale de unificator și mediator al societății.

Alexandru Ioan Cuza în primii ani de domnie, pe lângă problemele curente deosebit de complicate, a trebuit să se aplece cu prioritate asupra nunei intense activități diplomatice pentru consfințirea și recunoașterea de către puterea suzerană și puterile protectoare a desăvârșirii unirii Principatelor. In această direcție i-au fost de un real sprijin acei patrioți luminați care încadrați în Comisia Centrală de la Focșani, s-au zbătut pentru legiferarea unor acte normative cât mai realiste pentru aplicarea prevederilor Convenției de la Paris. Primită de majoritatea românească ca ”o monstruozitate impracticabilă”, Convenția de la Paris a instaurat o serie întreagă de principii moderne, liberale: responsabilitatea miniștrilor, inamovabilitatea magistraților, dreptul fiecărui cetățean cu un venit de 3000 de galbeni de a ocupa tronul, adoptarea oricărui impozit numai în temeiul votului favorabil al Adunării, egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii și a impozitelor și accesul egal la funcțiile publice, etc.

În plan extern, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a trebuit să se folosească cu iscusință de cei mai buni diplomați pentru a determina Poarta și puterile europene să accepte desăvârșirea unirii și făurirea unui singur stat cu denumirea de ROMÂNIA. În acest context au fost trimiși delegați dintre cei mai înfocați susținători ai Domnului și patrioți în marile capitale, au fost înaintate memorii la Înalta Poartă iar în septembrie 1860, în sfârșit, Domnitorul român se hotărăște să întreprindă vizita de învestitură la Sultan. Toate aceste acțiuni diplomatice la care adăugăm o sesiune comună extraordinară la București a celor două adunări elective în vara anului 1861 precum și o întâlnire din ultima zi a lunii august 1861 a domnitorului cu agentul diplomatic austriac la București, baronul Karl von Eder (Austria rămăsese singura putere europeană care până la acea dată nu acceptase unirea deplină a principatelor), căruia Cuza îi spunea: ”Ne trebuie unirea; dacă nu ne-o vor acorda puterile,vom fi siliți să

ne-o dobândim singuri”[17],l-au impulsionat pe domn să pună iar Europa în fața faptului împlinit, ca și în ianuarie 1859. El trimite o circulară către toți agenții diplomatici români în statele europene și către Înalta Poartă prevenindu-i să nu mai insiste asupra reformei electorale, căci, în condițiile date, urgența este Unirea.”Apreciez nefolositoare pentru moment schimbarea legii electorale; sunt hotărât să convoc la București cele două adunări ale Moldovei și Țării Românești alese după prevederile electorale anexate Convenției din 19 august și voi aștepta rezultatul acestei încercări, pentru a aprecia dacă modificările solicitate de mine în memoriu rămân tot atât de urgente după unire”[18] scria Cuza Marelui Vizir.

De un real sprijin, în eforturile Domnitorului pentru desăvârșirea și recunoașterea Unirii celor două principate a fost și acea Comisie Centrală de la Focșani acceptată de puterea suzerană și statele europene prin Convenția de la Paris din 1858 ca o stare de embrionară unire a celor două țări românești. Rezultată din propunerea contelui Walewski, șeful diplomației franceze la Conferința de la Paris, Comisia Centrală de la Focșani se înfățișa ca expresie a unificării legislative și a garanției puterilor[19]. Pe lângă domnitorii separați și adunări elective separate, această comisie urma să reprezinte un al treilea element al puterii legislative, având menirea de a dezbate și aproba legile de interes comun ambelor principate.

După ce a fost completată cu unele amendamente cerute de puterile opozante ale unirii precum Austria, Turcia și Anglia, Convenția de la Paris referitoare la viitoarea organizare a principatelor a fost votată la 7/19 august 1858. Prin cele 50 de articole ale sale, Convenția de la Paris detalia componența, locația, misiunile, algoritmul de lucru al comisiei precum și raporturile acesteia cu celelalte instituții din fiecare principat.[20] Articolul 27 stipula: Comisia Centrală își va avea sediul la Focșani. Ea va fi alcătuită din 16 membri, opt moldoveni și opt valahi: patru vor fi aleși de fiecare domnitor dintre membrii Adunării ori dintre persoane care au îndeplinit funcții înalte în stat și patru de către fiecare Adunare din sânul său.[21] In Convenția de la Paris erau cuprinse toate condițiile tehnice și de procedură privind desfășurarea lucrărilor acesteia, chestiuni care vor fi detaliate într-un regulament propriu al Comisiei ce se va întocmi, cu claritate, imediat după începerea lucrărilor. Urma, de asemenea, ca în Regulamentul de funcționare să fie înglobate toate dispozițiile privind relaționarea activității comisiei cu instituțiile politice din celelalte două principate. Spre finele

[17] Apud Dan Berindei, *Lupta diplomatică a Principatelor Unite pentru desăvârșirea Unirii (24 ianuarie 1859 - 24 ianuarie 1862)* în Studii privind Unirea Principatelor, Editura Academiei Române, București, 1960, p.441-442.

[18] A.D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, Ediția a III-a, revăzută de autor, vol. I, doc. nr. XXII, p.297.

[19] Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, Op.cit.pg.122.

[20] Ibidem, p.123.

[21] Alexandru Tomciuc, *Orașul Focșani, sediul Comisiei Centrale,* în *Milcovul*, duminică, 24 ianuarie 1971,p.2-3.

Convenției, în câteva articole, se reglementa funcționarea, tot la Focșani, a celeilalte instituții fundamentale comună a statului, Înalta Curte de Casație și Justiție[22]. Se preconiza ca această ICCJ să devină un veritabil arbitru al bunei desfășurări a activității Curților de Apel și tribunalelor, dar și a ministerelor din cele două principate.

În concepția puterilor europene atât de amplu detaliată prin Convenție, Comisia Centrală de la Focșani, trebuia să creeze impresia că unitatea legislativă s-a realizat, urmează apoi unitatea administrativă.

In concepția românilor însă, năzuința spre unire era mult mai certă, așa încât prin realizarea la numai câteva luni de la elaborarea convenției, a dublei alegeri a Domnitorului, puterile europene au fost puse în fața faptului împlinit cel puțin la cel mai înalt nivel, instituția domniei, unirea, fiind înfăptuită.

O viață politică agitată determinată în principal de contradicțiile dintre conservatori și liberali și o criză economică financiară profundă la care putem adăuga criza în activitatea administrativ-funcțională și lipsa de loialitate a puterilor europene sau chiar conciliatorismul unora în raport cu cele care se opuneau recunoașterii și desăvârșirii unirii îl determină pe Domnitor, imediat după dubla alegere să grăbească constituirea Comisiei Centrale de la Focșani, nevoia unei legislații noi pentru Principatele Unite devenind stringentă. De altfel, în această idee, în scopul remedierii gravei situații economice și financiare Alexandru Ioan Cuza a fost nevoit să accepte chiar înainte de constituirea Comisiei Centrale de la Focșani, principalul legiuitor pentru principate, adoptarea de către Adunările Elective ale celor două principate separat a unor acte normative, urmând ca acestea să fie supuse dezbaterii în Comisia Centrală după instalarea ei. Si astfel, începea destul de devreme (nici nu se constituise încă instituția legislativă de la Focșani –n.n.) colaborarea dintre domnitor și aceasta.

După o febrilă și meritorie căutare de către prefectura județului Putna și Slom Râmnic (Râmnicul Sărat) ambele cu sediul în orașul Focșani, a fost găsită, reamenajată și închiriată o locație corespunzătoare, casa căminarului Scarlat Bontaș[23] pentru Comisia Centrală și de asemenea a fost închiriată o parte a hotelului Cimbru pentru cazarea membrilor comisiei. Unii membri ai comisiei au preferat să închirieze case private.

Odată amenajările încheiate din București, domnitorul semna, la 10 aprilie 1853, Ordonanța nr.84 privind începerea lucrărilor Comisiei Centrale și întrunirea în acest scop, la Focșani, a președinților consiliilor de miniștri din cele două principate. Premergător Ordonanței de constituire a comisiei în lunile februarie,aprilie 1859, avuseseră loc ample dezbateri organizate de Domnitorul Cuza - separat cu deputații

[22] Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, op.cit,p.124.
[23] Alexandru Tomciuc, op.cit.p.3.

munteni și cei moldoveni, după care,în sfârșit, atât Adunările Elective cât apoi Domnitorul au desemnat reprezentanții pentru Comisia Centrală de la Focșani. În prima sa formă Comisia Centrală de la Focșani se compunea din moldovenii Petrache (Petre) Bălănescu Rosetti, Grigore M. Sturdza, Răducanu Rosetti, Alecu Grigoriu (Văsescu) Mihail Kogălniceanu, Vasile Mălinescu, Ludovic Steege și Ioan Sturdza, iar pentru Muntenia: Grigore Arghiropol, Constantin Filipescu, Ioan Emilian Florescu, Stefan Golescu, Christian Tell, Apostol Arsache și Eugen Predescu[24]. In prima ei alcătuire ca orientare politică, deși nu se creaseră încă partidele politice. Comisia era dominată de aripa conservatoare. Din cei 16 membri, 8 erau conservatori, 6 erau liberali, iar 2 nici conservatori nici liberali, votând când cu unii când cu ceilalți.

Solemnitatea deschiderii primei sesiuni a Comisiei Centrale, desfășurată la 10 mai 1859 în Biserica Catedrală Sf.Ioan, a fost prefațată de un serviciu religios și s-a desfășurat în prezența majorității membrilor săi[25]: cei doi prim-miniștri însărcinați de Domn să fie prezenți, respectiv Constantin Al. Cotulescu pentru Muntenia și Manolache Costache Epureanu pentru Moldova, preoți și autoritățile publice din Focșani în casa lui Scarlat Bontaș unde fuseseră amenajate sala de Conferințe și birourile comisiei. Aici din însărcinarea Domnului, primul-ministru al Munteniei a dat citire Mesajului Domnesc, încheiat prin rostirea de către toți cei prezenți: ”Să trăiască România! Să trăiască Alessandru Ioan I !”

Prin mesajul său, Cuza accentua rolul Comisiei Centrale de ”laborator al legilor comune celor două principate” și mediator între cele două țări românești și veghea la constituționalitatea legilor conform ” dispozițiilor noii organizări” (înțelegem, în spiritul Convenției de la Paris din 1858 – n.n)[26].

Cuza era convins că odată intrată pe deplin în activitate, Comisia Centrală își va asuma marea răspundere de a realiza Unirea iar el personal va sprijini din toate puterile activitatea comisiei pe tărâmul desăvârșirii și recunoașterii de către puterile europene a actului săvârșit. Incheindu-și mesajul, domnitorul ura ca ”Spiritul Unirei și al dreptății să călăuzească în activitatea lor pe membrii Comisiei Centrale”[27].

Cu mesajul prezentării mesajului tronului, cei doi prim-miniștri se retrag și comisia intră în prima sa ședință. Este ales Arsache Apostol ca președinte de vârstă iar Mihail Kogălniceanu și Grigore Arghiropol, aleși să formeze Biroul provizoriu.

---

[24] Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, op.cit.127.

[25] Au fost prezenți: Apostol Arsache, Arghiropol Grigore,Brăiloiu Costache, Filipescu Costache, Florescu Ioan, Kogălniceanu Mihail, Predescu Eugenie, Mălinescu Vasile, Steege Ludovic, Grigore Sturdza, Tell Christian. Au lipsit din diferite motive în special de sănătate, Cuza Grigorie, Stefan Golescu, Grigorie Alexandru Rosetti, Bălănescu Petru și Rosetti Răducanu (v. Comisia Centrală a Principatelor Unite, sesiunea I, protocolul nr.1, ședința din 10 mai 1859, p.1).

[26] Ibidem, Comisia Centrală…sesiunea a I-a.

[27] Ibidem.

Apostol Arsache declară deschisă Comisia Centrală de la Focșani și stabilește următoarea ședință pentru ziua de marți 12 mai 1859.

In continuare, ședințele Comisiei Centrale s-au desfășurat regulat, cam din două în două zile. Comisia de la Focșani a funcționat aproape trei ani, între 10/22 mai 1859 și 12/24 februarie 1862, când, încheindu-se procesul de desăvârșire a Unirii și recunoașterea acesteia de către Poartă, prin firmanul de investitură, dar numai în perioada domniei lui Cuza, s-a constituit o singură Adunare Electivă a României, un singur guvern și o singură capitală a Principatelor Unite, la București.

După aprobarea unui comitet care să se ocupe cu redactarea unui Regulament al Comisiei Centrale, în prima sa ședință de lucru comisarii au rezolvat un set de probleme organizatorice trecând apoi la abordarea problemelor de fond ale activității sale legislative.

Activitatea Comisiei s-a desfășurat în trei sesiuni anuale. După cum rezultă din protocoalele (procese-verbale - n.n.) ședințelor Comisiei de la Focșani, dezbaterile în plenul și pe comitetele de lucru constituite au fost axate pe marginea unor importante proiecte de legi, fiind votate, într-un final, 10 astfel de documente în prima sesiune, 22 în cea de-a doua și 6 în a treia sesiune In afara ordinei de zi, Comisia de la Focșani a mai avut pe ordinea de zi, o serie de probleme stringente emanate de la Domnitor, Adunările elective, Consiliile de Miniștri sau propunerile unora dintre membrii săi. În consens și cu poziția lui Vodă Cuza, pe baza unor ample și îndelungate dezbateri, cele mai importante proiecte dezbătute în comisie, unele dintre ele fiind într-un final adoptate prin votul majoritar al deputaților, au fost Constituția, Legea electorală, problema rurală, reforma puterii judecătorești, înființarea Curții de Casație și Justiție, reorganizarea finanțelor, a comerțului și a transporturilor, organizarea administrativă, organizarea armatei și organizarea învățământului[28].

Asemenea probleme, majoritatea dintre ele stringente, aflându-se ca priorități și pe agenda lui Cuza,au fost luate în dezbatere, consacrându-li-se valoroase proiecte legislative. Pe ansamblu, în toate cele trei sesiuni cât a funcționat Comisia Centrală a luat în dezbatere și a adoptat un număr de 18 proiecte de legi. In prima sesiune (10/22 mai 1859 -18 decembrie 1859) sub președinția lui Radu Rosetti, Comisia pe parcursul a 88 de ședințe a luat în dezbatere 10 proiecte de legi, în cea de-a doua sesiune (21 aprilie 1860 - 18 martie 1861) cea mai productivă, de altfel, sub președinția lui Stefan Golescu, s-au desfășurat 90 de ședințe și au fost discutate 10 proiecte, iar în cea de a treia și ultima sesiune (25 mai 1861 - 12 februarie 1862 sub președinția generalului Nicolae Golescu, au fost ținute 48 de ședințe, luându-se în discuție doar 6 proiecte de legi[29].

---

[28] Jipa Rotaru, Horia Dumitrescu, op.cit.p.130.

[29] Ibidem.

Dintre proiectele de legi dezbătute și supuse în cadrul Comisiei de la Focșani, cele mai importante au fost cele referitoare la: înființarea Curții de Control (12 iunie 1859), proiectul de lege pentru Serviciul și contabilitatea legislativă a finanțelor Statului în Principatele unite (30 noiembrie 1860); proiectul de lege pentru contribuția personală, pentru contribuția funciară; pentru impozite asupra patentelor; pentru darea de spirtoase; pentru modificarea legii timbrului; pentru transformarea zilelor de drumuri în bani; pentru introducerea Codului de Comerț al Țării Românești și în Moldova; pentru pensii, pentru aziluri, cei săraci și invalizi, pentru înființarea monedei naționale; pentru înființarea postului de comisar în Comisia riverană a Dunării, pentru unificarea autorităților orașului; pentru reorganizarea administrativă a ministerelor; pentru organizarea poștelor; telegrafului și serviciul diligențelor; unificarea școlilor și înființarea unei universități la București.

Progrese majore s-au înregistrat în privința legiferării domeniului militar prin legea recrutării și cea referitoare la instrucția armatei în Principatele Unite, votată și adoptată printre primele legi unificatoare chiar pe timpul celor trei ani de funcționare și desăvârșirea Unirii Principatelor. Multe dintre proiectele discutate au putut fi aplicate doar după desăvârșirea unirii, iar unele chiar după abdicarea domnitorului Cuza, stând la baza Constituției României elaborată în 1866 după aducerea pe tronul țării a principelui străin în persoana lui Carol I de Hohenzolern Sigmaringen.

În încheiere, analizând activitatea legislativă a Comisiei Centrale, se impune a preciza că aceasta nu și-a putut îndeplini în totalitate menirea, datorită încorsetării activității ei prin prevederile Convenției de la Paris, imaturității clasei politice românești la începutul procesului de formare a acesteia precum și confruntării din ce în ce mai acerbe dintre dreapta conservatoare și stânga liberală și de ce nu, o oarecare reținere manifestată de comisari față de domnitorul Cuza, care cu toate neîmplinirile din activitatea curentă dar mai ales din viața privată, rămâne cea mai reprezentativă personalitate politică a românilor din secolul al XIX-lea.

Se poate totuși sublinia că sub imboldul dublei alegeri a domnitorului Unirii și al activității fructuoase a unor membri ai Comisiei Centrale de la Focșani de o certă competență politică și valoare intelectuală precum au fost Mihail Kogălniceanu, Ștefan Golescu, Nicolae Golescu, Ioan Emanoil Florescu, Christian Tell, Ludovic Steege, Grigore Sturdza, Petru Rosetti, Costache Negri, Iancu și Vasile Alecsandri ș..a., Comisia a depășit prevederile Convenției de la Paris care-i îngrădeau activitatea și, prin legislația elaborată a contribuit efectiv la consolidarea și desăvârșirea Statului Național Român Unitar iar atunci când puterile europene nu s-au mai putut opune dorinței legitime a poporului român, grabnica unire deplină și definitivă, socotindu-și menirea încheiată, Comisia Centrală de la Focșani a intrat în istorie (12 februarie 1862).